

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Gerontolojide “Nesne” Kavramı

Prof. Dr. İsmail Tufan

Gerontoloji öğretimi gören öğrencilerin bilimde “nesne” kavramını anlamada bir hayli sıkıntı çektiklerine şahit oluyorum. Buna karşın istatistikte sık kullanılan “evren” kavramı konusunda sıkıntı çekmedikleri intibağı uyanıyor. Halbuki ikisini de anlama konusunda zorlandıkları, en geç bir tez çalışması hazırlayacakları zaman ortaya çıkmaktadır. İstatistikte evren kavramını istatistik dersinde öğrenmeleri gerekir. Bazen istatistik dersi görüp görmediklerinden bile şüphe duyuyorum. Fakat burada bilimsel anlamıyla “nesne” kavramından ne anlaşılması gerektiği sorusunun bir cevabını vermek istiyorum. Kanımca bu evren kavramından çok daha önemlidir. Çünkü her şey nesnenin tanımıyla başlıyor.

Nesne kavramı her kitapta açıklanmamaktadır. Birçok yazar nesneden bahseder, ama bundan ne anladığını belirtmez. Daha ziyade okuyucunun zaten bunun anlamını bildiği varsayımından hareket eder.

Bu kavramın anlamını kim en iyi anlatabilir? Bu soruyu kendime sordum ve cevabım “Eco” oldu. Umberto Eco’yu (1932-2016) tarihi romanı “Il nome della rosa” ile hatırlayacaksınız. Ama Eco sadece İtalyan bir romancı değildi, aynı zamanda edebiyat eleştirmeni, filozof, göstergebilimci ve üniversite profesörü idi. Öğrencilerini de düşünmüş olmalıdır ki, öncelikle tez çalışmalarının nasıl hazırlanması gerektiği ile ilgili bir de kitap yazdı.

Tarihçi ve filozof olduğu için eserini daha ziyade beşerî bilimleri dikkate alarak yazdığı bellidir ve ilk bakışta Gerontoloji gibi ampirik bilim alanında öğretim görenlere uygun değil gibi görünmektedir. Her ne kadar kitabında verdiği örnekler gerçekten ampirik bilimlere uymuyorsa da genel hatlarıyla bu kitabı bütün üniversite öğrencilerine tavsiye ederim. Çünkü bilimsel bir çalışmanın nasıl hazırlanacağı sorusuna sadece cevap vermekle kalmıyor, aynı zamanda Eco’nun bir konuyu nasıl bilimsel bir yaklaşım ile adım adım çözümlediğini de gösteriyor. Kitabı okurken sanki Eco ile sohbet ettiğiniz hissi uyanıyor. Şimdi O’nun aktardığı bilgilerden bir özet sunuyorum.

Bazı kimselere göre bilim, Doğa Bilimleri veya sayısal temele dayanan araştırmalardır. Bir araştırma formüllerle ve diyagramlarla çalışmıyorsa, bilimsel değildir. Bunun doğru olduğunu kabul edersek, diyor Eco, o zaman Aristoteles’in ahlak konusuyla ilgili çalışması bilimsel değildir. Aynı zamanda Reform Çağında sınıf bilinci ve köylü ayaklanmaları üzerine çalışmalar da bilimsel değildir. *“Üniversitede bilimsellik kavramına bu anlamı atamadıkları apaçık görülüyor. O zaman geniş bir açıdan hangi koşullarda bir çalışmaya bilimsel*

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

denilebileceğini tespit etmeyi deneyelim.” (Eco, s.40). Burada buna imkân olmadığı için sadece nesne kavramı ile ilgili görüşlerini aktarmakla yetiniyorum.

Araştırma, üçüncü taraflarca da tanınabilecek kadar net bir şekilde bir nesne ile ilgilenmelidir. Burada kullanılan nesne ifadesi somut manada anlaşılmalıdır. Şimdiye kadar hiç kimse görmediği halde kareköt de bir nesnedir. Sadece bireyleri veya istatistiksel ortalamaları tanıdığımız, ama sınıfları bilmediğimiz halde, toplumlar da araştırma nesnelere. Fakat bu anlamıyla sınıf ifadesinin 3725'ten büyük asal sayılar için de somut bir gerçekliği yoktur. Demek ki nesnenin belirlenmesi, bu nesneyi inceleyeceğimiz temel kuralların koşullarının belirlenmesidir. Bu kuralları kendimiz belirleyebiliriz veya başkalarının ortaya koymuş olduğu kulları çalışmamızda kabul edebiliriz. 3725'ten büyük asal sayıları tanımayı sağlayan bir kural ortaya koyarsak, o zaman böyle bir nesneyi nasıl tanıyabileceğimizi belirtmiş oluruz.

Masallarda, mitlerde, fabllarda karşımıza çıkan varlıklar bilimsel bir araştırmanın nesnesi olabilir mi? Genel kaniya göre gerçekte olmayan bu varlıkları bilimsel bir çalışmanın nesnesi olarak incelemek istersek, o zaman üç olanağımız vardır.

Birincisinde bu varlıklardan klasik mitolojide bahsedildiği gibi bahsedileceği konusunda karar verebiliriz. Böylece nesne genelde tanınabilir ve bireyselleştirilebilir. Çünkü bu varlıklardan bahsedilen ifadeler (görsel veya sözsöl) ile ilgilenmekteyiz. Ve artık yapılacak şey sadece klasik mitolojide bu tür varlıkların hangi özelliklerle anıldıklarına bakmaktır.

İkincisinde (gerçekte olmayan) olası bir dünyada böyle bir canlı varlığın hangi özelliklere sahip olması gerektiği üzerine bir hipotez ortaya konulabilir. Sonra olası dünyanın yaşam koşullarını tarif etmemiz gerekir ve *“bütün çalışmanın bu hipotezden hareket ettiğini vurgulamak gerekir.”* Eğer başlangıçta kabul ettiğimiz hipoteze kayıtsız sadık kalırsak, o zaman bilimsel çalışmanın nesnesi olarak kabul edilebilecek bir nesneden söz ettiğimizi iddia edebiliriz.

Üçüncü olanak ise bu tür varlıkların mevcut olduklarının kanıtlarının ortaya konulmasıdır. Bu durumda başkalarının da bize inanması ve böyle bir nesne üzerine tartışabilmek için somut delil gösterilmelidir (iskelet, kemik kalıntıları, lav taşı üzerinde ayak izleri vs.). O zaman – hipotezimiz yanlış veya doğru olabilir – bilimsel bir araştırma için onu kullanabiliriz. *“Tabii ki bu tezat bir örnektir ve özellikle üçüncü olanağı kullanarak herhangi bir kimsenin mitolojik varlıklar üzerine bilimsel çalışma yapacağını zannetmiyorum. Ama benim için önemli olan, belirli koşullar altında daima genel olarak tanınabilir bir nesnenin tasavvur edilebileceğini göstermekti.”* (Eco, s.41)

Akdeniz Üniversitesi
Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus
Antalya/TÜRKİYE

Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Gerontoloji Bölümü

Kaynakça

Eco, U. (2005). *Wie man eine wissenschaftliche Arbeit schreibt, 11.Aufl.* Heidelberg: C.F. Müller.